

A faux pas (társalgási baklövés) jelenség pragmatikai értelmezési és felismerési lehetőségei az explicit nyelvi megformálás függvényében

3. rész*

8.2. Az adatközlői válaszok kiértékelésének kvantitatív eredményei

2. táblázat

A Faux Pas Felismerése teszt
felnőtt verzióján elért eredmények (cél- és kontrolltörténetek eredményei
összesítve összpontszám és százalékos teljesítmény szerint)

Adatközlők azonosító kódja	FP detektálás 1	FP detektálás 2	Helytelenség megértése	Szándékok	Vélekedés	Empátia	Kontrollkérdések	Teljes	%
NA01	19	19	19	18	19	20	40	154	96,25
NA02	20	20	19	19	19	20	40	157	98,125
NA03	19	19	19	18	18	19	40	152	95
NA04	20	20	20	19	19	20	40	158	98,75
NA05	14	14	13	11	12	14	40	118	73,75
NA07	17	17	17	16	16	17	40	140	87,5
NA08	20	20	20	20	20	19	40	159	99,375
NA09	19	18	19	18	18	19	40	151	75,5
NA10	12	11	12	10	15	13	40	113	70,625
NA11	18	18	19	16	17	19	40	147	91,875
Teljes	178	176	177	165	173	180	400		
%	89	88	88,5	82,5	86,5	90	100		

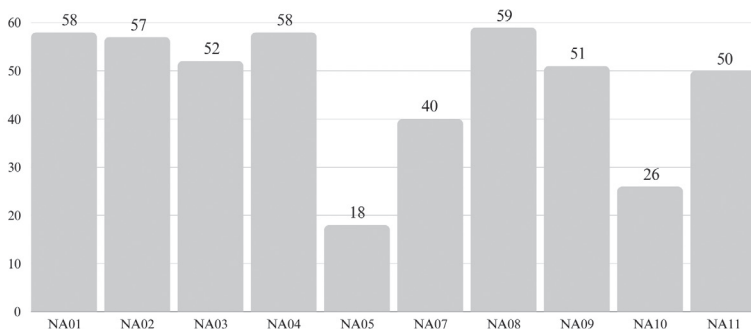
A 2. táblázatban láthatjuk, hogy a kutatásban részt vevő felnőtt, egészséges populáció tagjai milyen eredményt értek el a Faux Pas Felismerése teszten. A cél- és kontrolltörténeteken nyújtott teljesítményüket együtt vizsgálva megállapítható, hogy minden adatközlő 73,75% és 99,375% közötti összteljesítményt ért el. Ebből 6 fő ért 91%-on felüli eredményt.

A kérdések felől megvizsgálva az látható, hogy a legjobb teljesítményt az ellenőrzőkérdések megválaszolásán érték el (100%), ezt követően pedig az empátia (6.) kérdést választották meg a legsikeresebben, 90%-os átlagteljesítménnyel. A legalacsonyabb teljesítményt a beszélői szándéktulajdonításra irányuló, 4. kérdés megválaszolása során érték el, átlagosan 82,5%-os sikerrel.

* Az 1. részt lásd MNy. 2024: 150–158., a 2.-at 277–290. – Ezúton köszönjük DÉR CSILLÁNAK, LADÁNYI MÁRIÁNAK és GÁL ZITÁNAK a szakmai tanácsokat, illetve BAZSÓ KITTINEK a statisztikai feldolgozás során nyújtott segítségét.

1. ábra

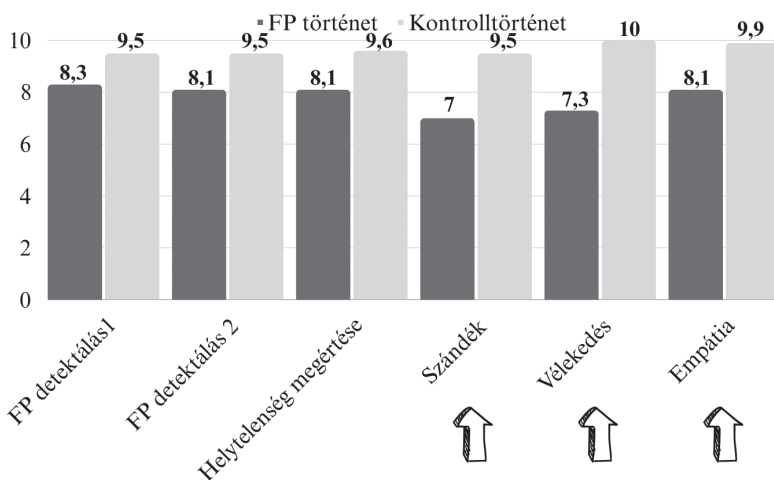
A faux pas-t tartalmazó történetek célkérdéseire adott válaszok összpontszáma

Az 1. ábrán a faux pas-t tartalmazó történetek célkérdéseire adott válaszok összpontszámait láthatjuk minden adatközlő esetében. A maximum elérhető összpontszám 60 pont, hiszen 6 célkérdést kell megválaszolniuk 10 faux pas-t tartalmazó történet kapcsán. Az átlag összpontszám 46,9, azonban a szórás igen nagy ($SD=13,7795$).

2. ábra

A faux pas-t tartalmazó történetek és a kontrolltörténetek célkérdéseire adott válaszok átlag összpontszámai (a nyíllal jelzett vizsgált területek összpontszámai között szignifikáns eltérés mutatható ki)

A 2. ábrán azt vizualizáltuk, hogy mely célkérdésekre adott válaszok pontszámai között van szignifikáns eltérés a kontroll- és céltörténeteket összehasonlítva. Fontos hangsúlyozni, hogy a kontrolltörténetek esetén az adatközlő akkor kap pontszámot, ha nem detektál faux pas-t, így a többi célkérdést a kutató nem teszi fel neki, és a fel nem tett kérdésekre kap pontot a válaszadó. Az első három

kérdésre adott válaszok pontszámai között nincs statisztikailag kimutatható szignifikáns különbség, azaz a faux pas-t tartalmazó történetek esetében hasonlóan sikeresen detektálták a faux pas-t, mint amilyen sikeresen észrevették azt, hogy a kontrolltörténetekben nincsen faux pas.

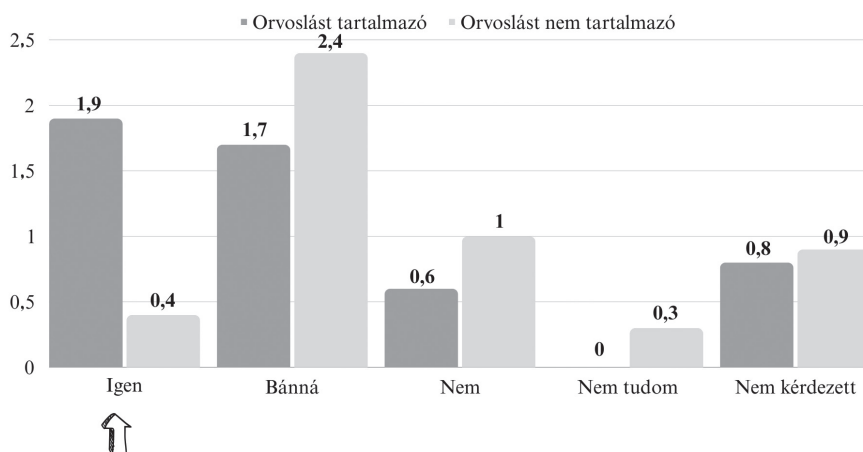
A 4., 5. és 6. kérdésre adott válaszaikban az adatközlők szignifikánsan többet hibáztak a faux pas-t tartalmazó történeteknél, mint a kontrolltörténeteknél. Ebből arra következtethetünk, hogy még ha fel is ismerték helyesen, hogy a faux pas-t tartalmazó történetbe valami nem odaillő (tehát jól válaszoltak az első két kérdésre), ennek a megindoklása, megmagyarázása bizonyos esetekben hibás volt, és szándékosnak vélték a faux pas, tehát a sértés elkövetését. Az empátia képességére irányuló kérdésen nyújtott alacsonyabb teljesítményt azzal magyarázzuk, hogy sokszor nem került megkérdezésre a 6. kérdés, mert azt válaszolta az adatközlő, hogy nincs faux pas a történetben; emellett azokra a válaszokra, mint például „Nézett ki a fejéből” vagy „Nem hiszem, hogy felfogta”, 0 pontot adtunk.

Összességében a kontrolltörténeteket szignifikánsan jobban oldották meg, mint a faux pas-t tartalmazó történeteket, viszont érdemes hangsúlyozni, hogy attól függetlenül, hogy a kontrolltörténetekben hibásan úgy ítélte meg az adatközlő, hogy van valami nem odaillő a szituációban, még nyerhetett pontokat, ha a hozzájuk tartozó tudatelméleti kérdéseket jól válaszolta meg.

A 6.3. alfejezetben bemutatott szempontok mentén felosztottuk a faux pas-t tartalmazó történeteket aszerint, hogy tartalmaznak-e homlokzatátó, elkerülő eljárást, vagy sem. Megvizsgáltuk, hogy az adatközlői válaszokat befolyásolja-e az orvoslás történetben való megjelenítése. Azt kaptuk, hogy a Faux Pas Felismerése teszt eredeti célkérdésein nyújtott eredményre nem volt hatással az orvoslás szerinti felosztás, viszont az egyik általunk hozzáadott célkérdés egy adott válasza esetében szignifikáns hatás mutatható ki.

3. ábra

Orvoslást tartalmazó és nem tartalmazó faux pas történetek, megbánás detektálására (8. kérdés) irányuló kérdésekre adott válaszok

A 3. ábrán látható, hogy a 8. kérdésre (Bánja-e X, hogy kimondta, amit gondolt? Miért?) adott válaszokat milyen módon kategorizáltuk. Az „igen” válaszkategóriában azok a feleletek tartoznak, amik azt implikálják, hogy a beszélő az adott pillanatban megbánást érez. A „bánná” válaszkategóriába azok a feleletek tartoznak, amelyek azt tartalmazták, hogy ha folytatódna a történet, és a beszélő megtudná, hogy sértést követett el, akkor megbánná a megnyilatkozását. A „nem” kategória azokat a válaszokat foglalja magába, amelyek arra utalnak, hogy a beszélő nem bánja meg a megnyilatkozását, mert szándékosan mondta azt ki. A „nem tudom” kategória azokat a válaszokat fedi le, amikben az adatközlő arra utalt, hogy mivel nem folytatódik a történet, tehát előbb van vége, minthogy a beszélő megtudhatná, hogy hibázott, nem tudhatjuk, hogy mit érezhet. A „nem kérdezett” kategória azt jelenti, hogy a kérdést fel sem tette a kutató az adatközlő számára, mert az nem detektálta korábban a faux pas-t.

A 8. kérdésre adott „igen” választípusok számában fedezhető fel egyedül statisztikailag kimutatható szignifikáns különbség ($p < 0,05$) aszerint, hogy a faux pas történetben szerepelt-e orvoslás vagy sem. Ebből arra következtethetünk, hogy az elkerülő homlokzatatóvó stratégia nyelvi szintű megjelenítése hatással bír arra, hogy az adatközlők tulajdonítanak-e azonnali megbánást a faux pas-t elkövető személynek, vagy sem. Tekintve, hogy a „bánná” válaszok között nem mutatható ki szignifikáns különbség attól függően, hogy történt-e orvoslás a szituációban, azt feltételezhetjük, hogy az adatközlők az orvoslás megjelenítésétől függetlenül képesek elvonatkoztatni a leírt szövegtől, és affektív mentális állapotot tulajdonítani a faux pas-t elkövető személynek.

9. Összegzés. Az elméleti háttér áttekintése után a tanulmányban bemutatott kutatás keretein belül kísérletet tettünk arra, hogy megvizsgáljuk: 1. hogyan értelmezhető és definiálható a faux pas mint nyelvi jelenség; 2. segítik-e a faux pas jelenségek differenciáltabb értelmezését a kognitív és szociopragmatikai megközelítések; 3. milyen elemzési szempontokkal bővíthető a Faux Pas Felismerése teszt felnőtt verziója, és hogy 4. hogyan értelmezhetőek a Faux Pas Felismerése teszten nyújtott adatközlői válaszok adott pragmatikai szempontok mentén.

Azt találtuk, hogy a relevanciaelméleti keret (SPERBER–WILSON 1995) segítségével pontosabban feltérképezhető, hogy a különböző faux pas helyzetekben milyen nyelvi jelenség figyelhető meg, így például az elszólás, a tévedés és a kihallgatás/ki-beszélés (IVASKÓ 2004) differenciálható azon szempontok mentén, hogy a beszélő mely szándékai milyen kontextuson belül teljesülnek, illetve a megnyilatkozás I feltevéshalmaza hamis vélekedésen alapszik-e.

A Faux Pas Felismerése teszt céltörténeteit, azaz a faux pas-t tartalmazó történeteket is összehasonlítottuk egymással mind kognitív, mind szociopragmatikai szempontok alapján. A szociálpszichológia és a szociopragmatika udvariasságelméleti közül a goffmani homlokzattal, a homlokzatfenyegetéssel és a homlokzatatóvó eljárásokkal (GOFFMAN 2008), illetve a racionalitási és interperszonális elvekkel (NEMESI 2016) foglalkoztunk. Az összevetés során megfigyeltük, hogy különbség van a történetek megfogalmazásában aszerint, hogy 1. a beszélő a faux pas kimondását megelőzően rendelkezett-e azzal a tudással, amivel ha a megnyilatkozás pil-

lanatában rendelkezik, a faux pas elkövetése megelőzhető lett volna; 2. hamis vagy valós-e a beszélő megnyilatkozásának igazságtartalma; 3. a diskurzusban részt vevő szereplők orvosolják-e a faux pas-t; és 4. bánja-e a beszélő a megnyilatkozását. Arra a megállapításra jutottunk, hogy az orvoslást tartalmazó és nem tartalmazó faux pas történetekre adott adatközlői válaszokat érdemes lehet összevetni egymással, illetve célszerűnek tartottuk két további célkérdés bevonását a vizsgálatba.

A Faux Pas Felismerése teszten nyújtott adatközlői teljesítmények kiértékelését követően arra a következtetésre jutottunk, hogy összességében jobban teljesítettek a kontrolltörténeteken, mint a faux pas-t tartalmazó történeteken, ami szignifikánsan megmutatkozott a szándéktulajdonítást mérő, hamis vélekedést mérő és empátiát mérő tételeken elért alacsonyabb teljesítményben. Miután a faux pas történeteket felosztottuk aszerint, hogy tartalmazznak-e homlokzat-óvó eljárást, azt találtuk, hogy a Faux Pas Felismerése teszt eredeti célkérdésein nyújtott eredményre nem volt hatással az orvoslás szerinti felosztás, viszont az általunk hozzáadott, a megbánás tulajdonítását vizsgáló kérdésre adott „igen” válasz esetében szignifikáns hatás mutatható ki. Tehát az elkerülő homlokzat-óvó stratégia explicit szintű megjelenítése hatással bír arra, hogy az adatközlők tulajdonítanak-e azonnali megbánást a faux pas-t elkövető személynek, vagy sem. A „bánná” válaszok között azonban nem mutatható ki szignifikáns különbség attól függően, hogy történt-e orvoslás a szituációban, így azt feltételezhetjük, hogy az orvoslás megjelenítése nincs hatással arra, hogy az adatközlők képesek-e elvonatkoztatni a leírt szövegtől, és hogy képesek-e affektív mentális állapotot tulajdonítani a faux pas-t elkövető személynek.

A Faux Pas Felismerése teszt kontrolltörténeteit megvizsgálva arra jutottunk, hogy többször előfordul, hogy a beszélők kiigazító eljárást alkalmaznak a félreértést, incidenst okozó verbális vagy nem verbális cselekvés után. Ezzel szemben elkerülő eljárás egy kontrolltörténetben sem fedezhető fel. Vajon ez alapján feltételezhető-e az, hogy a kiigazító eljárással záródó incidenst megjelenítő helyzetet összességében sikeresebbnek ítélik meg az emberek, mint az elkerülő eljárást tartalmazót? Több adatközlő úgy ítélte meg, hogy az elkerülő homlokzat-óvó stratégia helyett nyíltan kellett volna beszélniük a szereplőknek a konfliktusos helyzetet okozó körülményekről. Ezek alapján feltételezhető-e, hogy a racionalitási elvek követése, a minőség maxima, az őszinteség betartása hatékonyabb, ezáltal sikeresebb, mint az interperszonális elvek mentén megfogalmazott elkerülő eljárást tartalmazó félrenézés?

Az adatközlői válaszok kvalitatív elemzése során azt találtuk, hogy a Faux Pas Felismerése teszt tesztkérdéseinek kiegészítésére tett javaslat eredményesnek tűnik annak értelmében, hogy a beiktatott kérdések által mélyebb betekintést nyerhetünk az adatközlői teljesítések értelmezésébe, a szándéktulajdonítási és következtetési folyamataikba.

1. melléklet

Példák a Faux Pas Felismerése tesztből (felnőtt verziója: STONE et al. 1998; magyar nyelvű teszt forrása: GÁL 2015) az eredeti sorszámozással:

4. Dóra épp most költözött át új lakásába. Elment vásárolni, és vett néhány új függönnyt a hálósobájába. Éppen, amikor befejezte a lakás dekorálását, akkor jött át a legjobb barátnője, Liza. Dóra körbevezette őt a lakásban, majd megkérdezte: „Hogy tetszik a hálósobám?” „Azok a függönyök szörnyűek” – mondta Liza. „Remélem, veszel majd újakat!”

Mondott bárki valami olyat, amit nem kellett volna, vagy valami olyat, ami nem volt odaillő?

Ha igen:

Ki mondott olyat, amit nem kellett volna, vagy valami olyat, ami nem volt odaillő?

Miért nem kellett volna neki ezt mondania, vagy miért volt ez nem odaillő?

Mit gondol, miért mondta ezt?

Vajon Liza tudta, hogy ki vásárolta a függönyöket?

Mit gondol, hogyan érezhette magát Dóra?

Kontrollkérdések:

A történetben mit vásárolt éppen akkor Dóra?

Mióta élt Dóra ebben a lakásban?

11. Nagy Réka, az Abco Szoftverfejlesztő cég igazgatója egy megbeszélésre hívta a teljes személyzetet. „Valamit el kell mondanom nektek” – mondta. „Mészáros János, az egyik könyvelőnk nagyon beteg, rákos és kórházban van.” Mindenki csendben maradt, feldolgozta a híreket, amikor Róbert, egy informatikus késve megérkezett. „Hé, tegnap este hallottam ezt a nagyszerű viccet!” – mondta Róbert. „Mit mondott a végső stádiumban lévő beteg az orvosának?” Réka erre azt mondta: „Oké, foglalkozzunk most már az üzlettel ezen a megbeszélésen.”

Mondott bárki valami olyat, amit nem kellett volna, vagy valami olyat, ami nem volt odaillő?

Ha igen:

Ki mondott olyat, amit nem kellett volna, vagy valami olyat, ami nem volt odaillő?

Miért nem kellett volna neki ezt mondania, vagy miért volt ez nem odaillő?

Mit gondol, miért mondta ezt?

Amikor belépett, vajon Róbert tudta, hogy a könyvelő rákbeteg?

Mit gondol, hogy érezte magát Réka, az igazgató?

Kontrollkérdések:

A történetben mit mondott Réka, az igazgató a megbeszélésen?

Ki érkezett késve a megbeszélésre?

Kulcsszók: faux pas, szándékok, mentális reprezentáció, explicitéség, homlokzat.

Hivatkozott irodalom

- ARONSON, ELLIOT 1995. *A társas lény*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest.
- BANERJEE, ROBIN – WATLING, DAWN 2005. Children's understanding of faux pas. Associations with peer relations. *Hellenic Journal of Psychology: Special Issue on Theory of Mind* 2/1: 27–45. <http://www.pseve.org/journal/Articlesview.asp?key=41>
- BANERJEE, ROBIN – WATLING, DAWN – CAPUTI, MARCELLA 2011. Peer Relations and the Understanding of Faux Pas. Longitudinal Evidence for Bidirectional Associations. *Child Development* 82: 1887–1905. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01669.x>
- BARON-COHEN, SIMON 1995. *Mindblindness*. MIT Press, Cambridge (MA). <https://doi.org/10.7551/mitpress/4635.001.0001>
- BARON-COHEN, SIMON – O'RIORDAN, MICHELLE – JONES, ROSIE – STONE, VALERIE E. – PLAISTED, KATE 1999. A new test of social sensitivity. Detection of faux pas in normal children and children with Asperger syndrome. *Journal of Autism and Developmental Disorders* 29: 407–418. <http://doi.org/10.1023/a:1023035012436>
- BROWN, PENELOPE – LEVINSON, STEPHEN [1978/1987] 2008. Univerzálák a nyelvhasználatban: az udvariasság jelenségei. In: SÍKLAKI ISTVÁN szerk., *Szöbeli befolyásolás II. Nyelv és szituáció*. Typotex, Budapest. 37–118.
- CSIBRA GERGELY – GERGELY GYÖRGY 2002. A naiv tudatelmélet az evolúciós lélektan szempontjából. *Magyar Tudomány* 2002: 56–63.
- DSM-5 = *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. 5th edition. American Psychiatric Publishing, Washington. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Faux pas [Def. 1.] 2015. In: *Oxford Dictionary of English*. Ed. STEVENSON, ANGUS. 3rd ed. Oxford University Press, Oxford. <https://doi.org/10.1093/acref/9780199571123.001.0001>
- GÁL ZITA 2015. A tudatelmélet életkori különbségei, kapcsolata a munkamemória kapacitással és a társas pozícióval. Doktori (PhD) disszertáció. Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Szeged. <https://doi.org/10.14232/phd.2905>
- GOFFMAN, ERVING [1955] 2008. A homlokzatról. In: SÍKLAKI ISTVÁN szerk., *Szöbeli befolyásolás II. Nyelv és szituáció*. Typotex, Budapest. 11–36.
- GREGORY, CAROL – LOUGH, SINCLAIR – STONE, VALERIE – ERZINCLIOGLU, SHARON – MARTIN, LOUISE – BARON-COHEN, SIMON – HODGES, JOHN 2002. Theory of mind in patients with frontal variant frontotemporal dementia and Alzheimer's disease. Theoretical and practical implications. *Brain* 125: 752–674. <https://doi.org/10.1093/brain/awf079>
- GRICE, HERBERT PAUL 1975. Logic and Conversation. In: COLE, PETER – MORGAN, JERRY L. eds., *Syntax and Semantics 3. Speech Acts*. Academic Press, New York. 41–58. https://doi.org/10.1163/9789004368811_003
- GYÓRI MIKLÓS 2014. A nyelv, a kommunikáció és a megismerés atipikus mintázatai és kapcsolatai autizmus spektrum zavarokban. In: PLÉH CSABA – LUKÁCS ÁGNES szerk., *Pszicholingvisztika* 1–2. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2: 1345–1382. <http://doi.org/10.1556/9789630594998>
- IVASKÓ LÍVIA 1997. A sikertelen kommunikáció relevancia-elméleti megközelítése. Pályázat a MTA Szegedi Területi Bizottságának kiírására, Ms. Szeged.

- IVASKÓ LÍVIA 2000. Az elszólás szerepe a diskurzusbán. In: SZÉCSÉNYI TIBOR szerk., *LingDok I. Nyelvész-doktoranduszok dolgozatai*. SZTE Elméleti nyelvészet doktori program, Szeged. 171–177.
- IVASKÓ LÍVIA 2004. A pragmatikai kompetencia szerepe a sikertelen diskurzusokban. Doktori (PhD) disszertáció. Szegedi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, Szeged.
- IVASKÓ LÍVIA 2005. Félreértéseink nyomában. In: IVASKÓ LÍVIA szerk., *Érthető kommunikáció*. Szegedi Tudományegyetem Médiatudományi Tanszék, Szeged. 14–27.
- IVASKÓ, LÍVIA – NÉMETH T., ENIKŐ 2002. Types and reasons of communicative failures. A relevance theoretical approach. *Modern Filológiai Közlemények* 4: 31–43.
- NEMESI ATTILA LÁSZLÓ 2012. Implikátúra és arculatmunka televíziós beszélgetőműsorokban. *Beszédkutatás* 2012: 168–185.
- NEMESI ATTILA LÁSZLÓ 2016. Az udvariasság elméletei. In: NEMESI ATTILA LÁSZLÓ szerk., *Nyelv, nyelvhasználat, kommunikáció*. Loisir Kiadó, Budapest. 69–90.
- NÉMETH T. ENIKŐ 2003. A kommunikatív nyelvhasználat elvei. In: NÉMETH T. ENIKŐ – BIBOK KÁROLY szerk., *Általános nyelvészeti tanulmányok XX. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Akadémiai Kiadó, Budapest. 221–254.
- NÉMETH T., ENIKŐ 2004. The principles of communicative language use. *Acta Linguistica Hungarica* 51: 379–418. <http://doi.org/10.1556/aling.51.2004.3-4.7>
- NÉMETH T. ENIKŐ 2019. *Daddy* ‘apu’, *honey* ‘édesem’, *darling* ‘drágám’. Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez a verbális kommunikációban. *Argumentum* 15: 290–303. https://argumentum.unideb.hu/2019-anyagok/special_issue_1/nemethe.pdf
- PREMACK, DAVID – WOODRUFF, GUY 1978. Does the chimpanzee have a theory of mind? *Behavioral and Brain Sciences* 1: 515–526. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00076512>
- SCHNELL ZSUZSANNA 2020. Az iróniaértés fejlődése – Kísérleti pragmatikai vizsgálódások. *Kultúratudományi Szemle. Cultural Science Review* 2/1: 151–171.
- SPEERBER, DAN – WILSON, DEIRDRE [1986] 1995. *Relevance. Communication and cognition*. Blackwell, Oxford.
- SPEERBER, DAN – WILSON, DEIRDRE 1997. Remarks on relevance theory and the social sciences. *Multilingua* 16: 145–51. <http://doi.org/10.1515/mult.1997.16.2-3.145>
- STONE, VALERIE – BARON-COHEN, SIMON – KNIGHT, ROBERT T. 1998. Frontal lobe contributions to theory of mind. *Journal of Cognitive Neuroscience* 10: 640–656. <https://doi.org/10.1162/089892998562942>
- STONE, VALERIE – BARON-COHEN, SIMON – CALDER, ANDREW – KEANE, JILL – YOUNG, ANDREW 2003. Acquired theory of mind impairments in individuals with bilateral amygdala lesions. *Neuropsychologia* 41: 209–220. [https://doi.org/10.1016/S0028-3932\(02\)00151-3](https://doi.org/10.1016/S0028-3932(02)00151-3)
- THIÉBAUT, FLORA I. – WHITE, SARAH J. – WALSH, ANNABEL – KLARGAARD, SOLJA K. – WU, HSUAN-CHEN – REES, GERAINT – BURGESS, PAUL W. 2016. Does Faux Pas Detection in Adult Autism Reflect Differences in Social Cognition or Decision-Making Abilities? *Journal of autism and developmental disorders* 46: 103–112. <https://doi.org/10.1007/s10803-015-2551-1>

- VARGA ESZTER – TÉNYI TAMÁS – FEKETE SÁNDOR – HEROLD RÓBERT 2008. Mentalizációs deficit vizsgálata Faux Pas Teszttel skizofréniában. *Neuropsychopharmacologia Hungarica* 10/2: 67–72.
- VERSCHUEREN, JEF F. 1987. *Pragmatics, metapragmatics and intercultural communication*. International Pragmatical Association Working Document 1. International Pragmatics Association, Antwerpen.
- VERSCHUEREN, JEF F. 1999. *Understanding Pragmatics*. Understanding Language Series. Arnold, London – New York.
- YUS, FRANCISCO 1999. Misunderstandings and explicit/implicit communication. *Journal of Pragmatics* 9: 487–517. <https://doi.org/10.1075/prag.9.4.01yus>

The possibilities of pragmatic interpretation and recognition of the faux pas phenomenon depending on explicit linguistic formulation

Faux pas (STONE et al. 1998; VARGA et al. 2008; GÁL 2016) is a conversational blunder with unpleasant consequences, committed by the communicator based on a false belief without offensive intent. Recognizing the commission of a blunder requires complex cognitive processes, so both the linguistic phenomenon itself and its interpretation provide an exciting research area for the frontier areas of psychology and pragmatics. In this study, we present what the toolset of socio- and cognitive pragmatics can contribute to the investigation of this issue. During the analysis of the empirical data, we worked with the sets of concepts of face, facework (GOFFMAN [1955] 2008), rationality and interpersonal principles (NEMESI 2016), and the relevance theoretical framework (SPERBER–WILSON [1986] 1995; IVASKÓ 2000; 2005). Based on the results of our research, it can be said that socio- and cognitive-pragmatic investigations help us differentiate among linguistic phenomena related to the umbrella term of faux pas and gain a more thorough understanding of the inferential and metapragmatic processes behind their recognition and interpretation.

Keywords: faux pas, intentions, mental attribution, explicitness, facework.

MEZŐLAKI REGINA – IVASKÓ LÍVIA
Szegei Tudományegyetem